

fra Arrangørforum

Høringsnotat til Prop. 6L (2024-2025)

Endring av kulturloven: Et viktig steg, men i hvilken retning?

Ideen om å innføre en allmenn kulturlov har vært drøftet i stortingsmeldinger og i andre kulturpolitiske sammenhenger siden starten av 1980-tallet. Like lenge har skiftende regjeringer motsatt seg en *forpliktende* kulturlov, med henvisning til kommunenes autonomi, handlefrihet og selvstyre.¹

Gleden i feltet var derfor stor da regjeringen meldte at de ville sende endringer til kulturloven på høring. Erkjennelsen var at loven fra 2007 ikke har fungert som ønsket, som overordnet og generell og med få konkrete krav. *Selv om det gjøres mye godt arbeid i kultursektoren, gis det lite oppmerksomhet i planarbeidet en del steder og faren er da at kulturen blir et politikkområde som anses lite nyttig og viktig for samfunnsutviklingen*, het det fra KUDs pressemelding i forbindelse med dette.²

Motivet for å endre kulturloven nå er blant annet for å gjøre den til et mer praktisk verktøy for kulturpolitikken i alle kommuner og fylkeskommuner. Vil lovendringen som nå ligger til behandling i Stortinget lykkes med det?

I tråd med lovproposisjonen skal kulturloven fortsatt være normgivende og ikke forpliktende. Dette kan man til en viss grad forstå, ettersom et aktivt kulturliv sjelden oppstår som følge av at kommunen vedtar seg til det. Et kulturtilbud kan ikke pålegges i lovverk på samme måte som et opplæringstilbud, da mye av det foregår utenfor offentlig regi. Vi har likevel problemer med å se hvorfor kulturloven kun skal være av en ren normgivende karakter når det kommer til gjennomføringen av den kommunale kulturplanleggingen.

Det vesentlige er likevel at kommunen tar innover seg utbredelsen av eget kulturliv i så stor grad at de ikke går glipp av de mange positive virkninger som kulturlivet har i samfunnsutviklingen, noe det nå finnes en stor mengde empiri for.³

Betydningen av en plan

Kartlegginger av NOKU viser at det er kommunene som planlegger for kultur som i størst grad også satser på kulturen. Dette kan sikkert delvis forklares som en årsak-virkning, men det er ikke slik at det er kommunestørrelse eller kommuneøkonomi som først og fremst avgjør om en kommune er en «kulturkommune». Underforstått; kommunene som er klar over kulturens nytte-

¹ NOU 2013:4 – Kulturutredningen 2014, kap 12.4

² <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/kulturloven-sendes-pa-horing-i-dag/id2970242/>

³ SØA rapport 34-2024: Kulturfeltets plass i samfunnsutviklingen

og egenverdi, er de som i størst grad erkjenner den, planlegger for den og også satser på den i utviklingen av egen kommune.

Til forskjell fra 2007 da Kulturloven tredde i kraft, fryktes nå en trangere kommuneøkonomi med mindre bevilgninger til kulturområdet. Også til forskjell fra kommunens lovpålagte oppgaver er ikke kulturen alltid sammenlignbar når bevilgninger til kunst og kultur skal veies opp mot den øvrige tjenestemiksen.

Et offensivt planverk på vegne av kulturen er i så måte den sikreste måten å begrunne hvorfor – og hvordan – kommunene skal gjøre avveininger i kommunebudsjettene fremover når også kulturområdet kan bli gjenstand for kutt. Dette burde det være kulturloven som la premissene for.

Endringene som nå foreslås for å styrke kommunal planlegging på kulturfeltet er ønsket og positive, men organisasjonene er usikre på om man går langt nok for å oppnå den tilsiktede effekten.

Kravet til en skriftlig oversikt

Organisasjonene er tilfredse med at endringene som nå foreslås vil innebære at kommunen skal ha en skriftlig oversikt over status og utviklingsbehov. Det er selvsagt positivt at kulturaktører med loven i hånd kan be om en plan. Men utover at planen må være skriftlig finnes det få momenter å holde kommunene på noen måte ansvarlige for.

Hvis det kommunale planverket på kulturområdet skal få en slik status som regjeringen forutsetter at den skal, burde regjeringen angitt at de tiltakene man kommer frem til skal fastsettes med samme status som for kommunens øvrige planverk.

Dersom kultur skal med i den offentlige planleggingen må kultur inkluderes i sektorplaner som for barn og unge eller helse og omsorg. Men disse temaene kan også inngå i en egen kulturplan og bør ha sitt utspring fra denne.

De aktørene som gjerne målbærer kulturlivets behov var også opptatt av dette i høringsrunden.⁴ Her kom det blant annet til uttrykk nødvendigheten av:

- En egen kommunedelplan for kultur, kulturplan eller temaplan for kultur
- En egen kulturarenaplan før det kan tildeles spillemidler
- En etterprøvbarehet etter mønster fra folkehelseloven

KS har på sin side anført at en styrking av kulturfeltets plass i kommunale planer best ivaretas gjennom veiledning og utviklingsarbeid, mens «*sektorvise plankrav bidrar til å svekke den helhetlige, sektorovergripende planleggingen*». KS mener videre at en styrking av kulturfeltets plass i kommunale planer best ivaretas gjennom veiledning og utviklingsarbeid, og ikke gjennom en spesifikk lovregulering. Dette har da regjeringen lyttet til i utarbeidelsen av lovproposisjonen.

Loven må følges opp

⁴ Slik som Creo, Norske Kulturhus, NOKU, Kulturrom, Norsk musikkråd, Norsk jazzforum, m.fl.

Arrangørforum stiller seg tvilende til at plikten til bedre kulturplanlegging kan oppfylles gjennom kommuneplanens samfunnsdel, og ser på det som helt nødvendig at regjeringen fastsetter i instruks eller rundskriv hvordan dette skal gjennomføres i praksis. En generell og uforpliktende omtale i kommuneplanens samfunnsdel vil ikke utgjøre noen stor forskjell fra dagens kulturlov.

Som NOKU også tar opp i sitt høringsnotat er et godt veiledningsmaterielt for kommunene helt sentralt for å sikre at kartlegging av status og utviklingsbehov for kulturfeltet vektlegges i den lokale forvaltningen. Regjeringen anfører dette til en viss grad når de omtaler at de skal *«vurdere å utarbeide rettleiingsmaterielt til oversikts- og planarbeidet dersom erfaringane med gjennomføringa av føreseigna tilseier det.»*

Vi oppfatter det som helt på det rene at skal en oppnå en forskjell må en nå frem til kommunenes oppmerksomhet og den enkelte kultursjef må få slippe å måtte kjempe seg frem til en plass rundt bordet. Etter vårt skjønn må dette fordre en skriftlig instruks i form av et rundskriv til loven, hvor de mange gode vurderingene som KUD gav i høringsnotatet og for så vidt i lovproposisjonen blir gjengitt og forklart.

Med forslaget til endringer i ny kulturlov signaliserer regjeringen en forventning til kommunene om å planlegge bedre for kultur. Vi mener likevel at det er behov for å peke på en gjennomføring, slik at kulturloven innebærer en reell forskjell og faktisk leder til at kulturlivet involveres i kommunal planlegging. Alternativet er at forpliktelsene i kulturloven fortsetter å være av mer symbolsk enn reell art.

Arrangørforum anmoder komiteen om følgende:

- Det gis en klar forventning om at en kartlegging av *status og utviklingsbehov* i kulturfeltet vektlegges tungt og i nær dialog med de aktørene som kulturlivet lokalt består av.
- Planer for kultur og kulturarenaer må både utformes og endres i nær dialog med kulturfeltet.
- Manglende formkrav til en helhetlig kulturplanlegging må følges opp ved hjelp av en statlig instruks eller rundskriv som angir hvordan kommunene skal gripe dette an.
- At lovfesting av armlengdes avstand også taler for at det skal benyttes generelle tilskuddsordninger med kjente tildelingskriterier.
- Regjeringen bør utvikle indikatorer for etterprøvbarehet, gjerne etter mønster fra folkehelseloven.
- Regjeringen bør utrede et krav om kulturarenaplan før det kan tildeles spillemidler til kulturbygg, etter mønster og modell av plankravet for spillemidler til idrettsanlegg

Arrangørforum er et samarbeidsorgan for musikkorganisasjoner som jobber i arrangørfeltet, herunder: Norske Kulturarrangører, Norsk jazzforum, Klassisk, FolkOrg, Norsk Bluesunion, Norsk viseforum, Norske kulturhus og nyMusikk.